

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В ЕКОНОМІЦІ ТРАНЗИТИВНОГО ТИПУ

Ковальов В.В., Федорчук О.М.

Херсонський державний університет, ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

Розглянуто теоретичні основи інституційно-інвестиційної політики держави в економіці транзитивного типу. Запропоновані науково обґрунтовані заходи щодо покращення інвестиційного середовища в Україні.

Ключові слова: кейнсіанство, монетаризм, держава, інвестиції, ринок

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИНСТИТУЦИОННО - ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА В ЭКОНОМИКЕ ТРАНЗИТИВНОГО ТИПА

Ковалев В.В., Федорчук А.М.

Херсонский государственный университет, ГУВЗ «Херсонский ГАУ»

Рассмотрено теоретические основы институционально-инвестиционной политики государства в экономике переходного типа. Предложено научно обоснованные средства для улучшения инвестиционного климата в Украине.

Ключевые слова: кейнсианство, монетаризм, государство, инвестиции, рынок

THEORETICAL FOUNDATIONS OF INSTITUTIONAL - INVESTMENT POLICY OF THE STATE IN THE ECONOMY OF TRANSITIVE TYPE

Kovalev V.V. Fedorchuk A.M.

Kherson State University, Kherson State Agrarian Universit

The theoretical basis of the Institutional investment policy of the state in economic transition. Proposed science-based solutions to improve the investment climate in Ukraine.

Keywords: keynesianism, monetarism, the state, investments, market

Зміни в економіці України, зумовлені адаптацією державної політики до умов ринкової економіки, потребують підвищеної уваги до регулювання цих процесів. Ринкова економіка являє собою змішану господарчу систему, механізми регулювання якої представлені як об'єктивні важелі конкурентно-цільового регулювання, так і різними засобами державного впливу. Основна ланка ринкової економіки – конкурентний ринок. Ринок по своїй природі є саморегулюючою системою, але не виключає необхідність втручання держави. Проблема вибору та поєднання багатоподібних форм механізмів державного регулювання є однією з дискусійних як в Україні, так і в інших країнах [1,3].

Підхід до рішення даної проблеми розділяють представники різних шкіл та напрямків економічної науки. Розглянемо лише деякі з них.

Отже, теорію державного регулювання економіки, як відомо, розробив Джон Мейнард Кейнс і його послідовники. За теорією Кейнса коливання сукупних витрат впливають передусім на виробництво і зайнятість, а не на ціни. Тому кейнсіанці вважають, що рівень виробництва, зайнятості, доходів і цін формується на підставі підвищення попиту, інвестицій, зростання експорту і державних витрат. Ці фактори є об'єктами державної економічної політики і перебувають під впливом держави. Особливістю теорії є те, що ринок сам по собі не може забезпечити повної економічної стабільності, а тому держава зобов'язана відігравати активну роль у стабілізації економіки і пом'якшенні економічних спадів і піднесень. Для цього потрібно формувати відповідну державну економічну політику, ефективно використовуючи економічні, правові та адміністративні важелі. Держава повинна не тільки стимулювати зниження відсоткової ставки комерційних банків, а й запроваджувати масштабні державні закупівлі з метою збільшення сукупного платоспроможного попиту [6].

Тобто, важливою і необхідною умовою розвитку національної економіки, за кейнсіанською теорією, є висока інвестиційна активність підприємців і держави. Національне виробництво прямо залежить від капіталовкладень у науку, техніку, підготовку висококваліфікованих кадрів, організацію виробництва і праці, а останні за умови їх виконання діють як мультиплікатор – забезпечують економічне зростання у розширеному варіанті. Обмеження ролі держави не є самоціллю реформ. Навіть у разі високоорганізованої ринкової системи потрібно удосконалювати роботу органів державної влади для ефективного задоволення суспільних потреб [4].

В свою чергу М.І. Туган-Барановський, по суті, заклав підвалини сучасної інвестиційної теорії циклів, випередивши основну ідею кейнсіанської теорії циклів “інвестиції – заощадження – інвестиції” як вихідний внутрішній імпульс усього механізму циклічних коливань. Він визначив функціональний взаємозв'язок основних чинників економічної ефективності, втілений Дж. Кейнсом у його “мультиплікаторі”.

Слід зауважити: на взаємозв'язок процесів інвестування, заощадження і споживання значний вплив мають такі чинники, як очікування споживачів (продавців), тип ринкової конкуренції, сприятливість ринкової кон'юнктури, фаза економічного циклу тощо. Так, широко відома модель росту Солоу, яка

показує механізм впливу заощаджень, збільшення населення і зростання НТП на рівень життя і його динаміку. Солоу визначає оптимальну норму заощаджень, за якої встановлюється стабільність росту економіки з максимальним рівнем споживання на ефективну одиницю робочої сили. Таким чином, підкреслимо: на досліджувані макроекономічні процеси значний вплив мають взаємопов'язані соціально-економічні, техніко-організаційні, природно-демографічні, морально-психологічні і політичні чинники.

Прибічники монетаризму стверджують, що ринкова економічна система з досить великим ступенем конкурентності умов господарювання знаходиться в певному стані постійної рівноваги, яка сама по собі визначає найбільш повне використання виробничих можливостей суспільства та виконання критерію оптимальності Парето: "Соціальний добробут досягає мінімуму, якщо неможливий перерозподіл ресурсів, не знижуючи добробуту навіть однієї людини" [4].

Монетаристи виступають за значне зниження державного втручання в економіку. Мету держави вони бачать у створенні умов функціонування механізмів конкурентно-цільового, шляхом підтримки конкурентних умов господарювання, що й повинно, на їх думку, усунути болісні коливання ділової активності [2].

Однак кейнсіанці та монетаристи єдині в тому, що підвищення реальних доходів і зайнятості залежить від відповідного росту інвестицій. Але на цьому їхні єдині погляди і завершуються.

Монетаристи наполягають на тому, що підвищити інвестиційні витрати можна, лише збільшуючи стимули до заощаджень. Навпаки, Кейнс стверджував: якби вдалося підтримувати рівень інвестицій, то заощадження утворювалися б самі собою. З погляду кейнсіанців, зниження сукупного попиту, що дозволяє підтримувати високий рівень виробництва і зайнятості, а також заощадження, які скорочують цей попит, неодмінно призведуть до уповільнення економічного росту.

Суть монетаристського підходу полягає у тому, що ринки достатньою мірою конкуренти і система конкуренції забезпечує високий ступінь макроекономічної стабільності. Корені монетаризму сягають класичної економічної теорії. Згідно з нею ринкова конкуренція забезпечує гнучкість цін і ставок заробітної плати й веде до того, що коливання сукупних витрат впливають на ціни продукції і ресурсів, а не на рівень виробництва і зайнятості.

Таким чином, ринкова система, якщо вона не піддається державному втручання у функціонування економіки, забезпечує її стабільність. З погляду монетаристів, проблема полягає в тому, що закон про мінімальну ставку заробітної плати, законодавча діяльність в інтересах профспілок, підтримка цін на сільськогосподарську продукцію, законодавство про монополії в інтересах бізнесу й інші заходи держави заохочують і підсилюють дестабілізацію в системі цін і заробітної плати.

Неокейнсіанці доповнили теорію Кейнса двома постулатами: по-перше, на відміну від Кейнса, вони вважали, що імпульсом для економічного зростання є

не інвестиції, а доходи, що зростають, і, по-друге, що закономірності пошавлення інвестиційних процесів необхідно розглядати в контексті динамічної, а не статистичної, як у Кейнса, економіки.

За теорією А. Сміта державне регулювання інвестиційних процесів визначає низку функцій, які має виконувати держава: оборона країни, виконання правосуддя, народна освіта, утримання громадських установ, сприяння економічному розвитку тощо. Сприяння економічному розвитку А. Сміт розумів як часткове втручання держави в економічні процеси, зокрема з метою обмеження непродуктивного споживання, яке гальмує інвестування.

Таким чином, погляди кейнсіанців і монетаристів на приватний та державний сектор протилежні. З погляду кейнсіанців, нестабільність приватних інвестицій обумовлює дестабілізацію економіки і держава відіграє позитивну роль, застосовуючи відповідні стабілізаційні засоби. З погляду монетаристів, держава робить негативний вплив на економіку, послаблює здатність ринкової системи забезпечувати значну стабільність. Вона проводить фіскальні і кредитно-грошові заходи, які хоча і мають позитивну мету, обумовлювали дестабілізацію, боротися з якою покликана сама. На думку монетаристів, кредитно-грошова політика визначає небагато більший рівень економічної активності, ніж вважають кейнсіанці, а в інвестиціях вбачають єдиний важливий чинник, що визначає рівень виробництва, зайнятості і цін.

Зазначимо, що кожна із концепцій має позитивні і негативні характеристики. Кейнсіанська концепція стабілізації домінувала в повоєнний період у розвинутих країнах Європи, що мали зруйновану економіку. Останніми десятиріччями, коли економіка стабілізувалася, у США почали дедалі більше схилитися до монетаризму. В Японії ж з повоєнного часу і сьогодні простежується кейнсіанський підхід до управління економікою.

Як засвідчує досвід багатьох держав, свідчить, що монетарний підхід є найбільш перспективним для використання в умовах розвинутого ринку за наявності високого рівня розвитку, а кейнсіанський – у період становлення ринку, коли найдоцільнішим є активне втручання держави у розвиток соціально-економічних процесів і насамперед довгострокове регулювання економіки.

Перелік використаних джерел

1. Абалкин Л. Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики // Вопр. экономики. 1997. № 6.-С. 15-16.
2. Бобров В. Я. Основы рыночной экономики: Підручник. К., 1995. – С. 33-35.
3. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.- К.: КНЕУ, 2000. – 321 с.
4. Державне регулювання економіки / За ред. І. Р. Михасюка.- К.: Атіка, Ельга-Н, 2000.- 592 с.
5. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.- К.: КНЕУ, 2000. – 321 с.
6. Кейнс Дж. М. Избранные произведения: Пер. с англ. – М.: Экономика, 1993. – 385с.